EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 7.3.2018.
COM(2018) 120 final

KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOJ SREDIŠNJOJ BANCI I EUROSKUPINI

Europski semestar 2018.: ocjena napretka u provedbi strukturnih reformi te sprječavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža i rezultati detaljnih preispitivanja u skladu s Uredbom (EU) br. 1176/2011

{SWD(2018) 200-226}

1. UVOD

Europsko gospodarstvo bilježi najveći rast u posljednjem desetljeću. Godišnja stopa rasta BDP-a prošle je godine dosegnula najvišu vrijednost u posljednjih deset godina. Ulaganja su u porastu. Pozitivni ekonomski izgledi uključivali su poboljšanja na tržištu rada i bolje socijalne rezultate. Zaposlenost je na rekordno visokoj razini, s 236,3 milijuna osoba trenutačno zaposlenih u Europi. Nezaposlenost je na gotovo istoj razini kao i prije krize. Kontinuirana poboljšanja na tržištu rada poboljšavaju izglede za rast dohotka. Javne se financije i dalje poboljšavaju i s realnim rastom od 2,4 % u 2017. gospodarstvo EU-a i europodručje ostvaruju bolje rezultate od očekivanih i u potpunosti doprinose snažnom rastu na globalnoj razini.

S obzirom na pozitivne vijesti o gospodarskom ozračju i domaćoj potražnji, čini se da će se taj povoljan razvoj događaja nastaviti[1]. BDP europodručja i EU-a trebao bi se 2018. povećati za 2,3 % te se 2019. malo smanjiti (na 2 %). Istovremeno su i dalje prisutni različiti rizici, prije svega na financijskim tržištima, koji su posljedica visokih vrednovanja imovine koja bi mogla biti osjetljiva na manje povoljne financijske uvjete. Rizici su povezani i s ishodom pregovora s Ujedinjenom Kraljevinom o povlačenju iz EU-a, kao i s geopolitičkim napetostima i usmjerenošću na nacionalno orijentirane politike.

Zbog povoljnih uvjeta otvorile su se nove mogućnosti za daljnje jačanje temelja europskih gospodarstava. Istovremeno, preostali nas rizici podsjećaju na to koliko je to nužno i koliko je važno nastaviti ulagati napore u otklanjanje glavnih posljedica krize. Pojedine države članice i dalje imaju visoke razine korporativnog duga, duga kućanstava i javnog duga. Nadalje, gospodarski rast nije jednak u svim državama članicama niti unutar samih država članica te je potrebno vremena da se jednako osjeti u svim dijelovima Europe. Posao traži još 18 milijuna građana, pri čemu su nezaposlenost mladih i dugoročna nezaposlenost u pojedinim državama i dalje na vrlo visokoj razini. Raspoloživi dohodak kućanstava još nije u svim državama članicama dosegnuo razine iz razdoblja prije krize. Udio osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti tek se smanjio na razine prije krize. Ponovno je započeo proces gospodarske i socijalne konvergencije, no strukturni nedostaci ograničavaju potencijal rasta pojedinih država i njihovu sposobnost za suočavanje s budućim šokovima. Istovremeno, tehnološke promjene potiču gospodarstva da prihvate inovacije, pri čemu trebaju osigurati da društva zadrže što veću razinu uključivosti. Sada je vrijeme za provedbu reformi koje su potrebne da bi se povećala otpornost europskih gospodarstava i omogućio uključiviji rast.

Zahvaljujući njegovu kontinuiranom fokusu na tzv. trokut uspješnosti koji čine ulaganja, strukturne reforme i odgovorne fiskalne politike, europski semestar i dalje služi za usmjeravanje država članica pri provedbi potrebnih reformi. Godišnji pregled rasta za 2018. sadržava ekonomske smjernice za države članice, u skladu s govorom o stanju Unije predsjednika Junckera iz 2018. U preporuci o ekonomskoj politici europodručja za 2018.[2] naglašava se da su potrebne reforme za poticanje otvaranja kvalitetnih radnih mjesta, socijalne pravednosti, ponovnog uravnoteženja i konvergencije, rasta ulaganja, poboljšanja kvalitete javnih financija, dovršetka bankarske unije i unije tržišta kapitala te produbljivanja ekonomske i monetarne unije. U preporuci se poziva i na suzbijanje agresivnog poreznog planiranja. Sve države članice pozivaju se da prednost daju reformama kojima se povećavaju produktivnost i potencijal rasta, poboljšava institucionalno i poslovno okruženje, uklanjaju

[1] Vidjeti dokument Europska ekonomska prognoza, zima 2018.

[2] Preporuku za europodručje donijelo je Vijeće 23. siječnja 2018. Preporuka sadržava opće smjernice za glavne gospodarske i financijske izazove europodručja i država članica europodručja i služi za usmjeravanje procesa koji dovodi do objave preporuka po državama članicama europodručja.

prepreke ulaganjima, potiču inovacije te podupire otvaranje kvalitetnih radnih mjesta i smanjuje nejednakost. Države članice s deficitom tekućeg računa ili visokim vanjskim dugom trebale bi dodatno ograničiti rast jediničnih troškova rada i poboljšati svoju konkurentnost, dok bi države članice s velikim suficitom tekućeg računa također trebale stvoriti uvjete za poticanje rasta plaća, pri čemu je potrebno poštovati ulogu socijalnih partnera, te za poticanje ulaganja kojima se podupire domaća potražnja i potencijal rasta.

Europski semestar ove je godine obogaćen uključivanjem europskog stupa socijalnih prava. Europski stup socijalnih prava proglasili su Europski parlament, Vijeće i Komisija na Socijalnom samitu za pravedna radna mjesta i rast u Göteborgu u studenome 2017. Ključna je poruka Godišnjeg pregleda rasta za 2018. da je potrebno provesti stup socijalnih prava radi ponovne uspostave procesa konvergencije prema boljim uvjetima rada i života u cijelom EU-u. Za to su potrebna pravedna i funkcionalna tržišta rada i suvremeni sustavi obrazovanja i osposobljavanja u okviru kojih građani mogu steći vještine koje odgovaraju potrebama tržišta rada. To bi trebalo poduprijeti održivim i primjerenim sustavima socijalne zaštite. U danas objavljenim izvješćima po državama članicama analiziraju se rezultati država članica u pogledu triju dimenzija stupa: jednakih mogućnosti i pristupa tržištu rada, pravednih radnih uvjeta te socijalne zaštite i uključenosti. Područja koja u nekim državama članicama izazivaju posebnu zabrinutost jesu osiguravanje stjecanja odgovarajućih vještina i stalna razlika u zaposlenosti između muškaraca i žena, velika segmentacija tržišta rada i rizik od siromaštva zaposlenih, nizak utjecaj socijalnih transfera na smanjenje siromaštva, usporen rast plaća i neučinkovit socijalni dijalog. Kako bi se rezultati država članica analizirali iz komparativne perspektive, izvješća po državama temelje se i na usporednoj analizi provedenoj u području naknada za nezaposlene i aktivnih politika tržišta rada te u području minimalnog dohotka.

Na temelju danas objavljenih izvješća Komisija će krajem proljeća izraditi preporuke po državama članicama. U tih 27 pojedinačnih izvješća[3] daje se pregled gospodarskih i socijalnih kretanja, izazova i mogućnosti za dotične države članice. Nakon objave Izvješća o mehanizmu upozoravanja za 2018., u okviru postupka zbog makroekonomskih neravnoteža provedeno je više detaljnih preispitivanja, a njihovi zaključci sastavni su dio izvješćâ za Bugarsku, Hrvatsku, Cipar, Francusku, Njemačku, Irsku, Italiju, Nizozemsku, Portugal, Sloveniju, Španjolsku i Švedsku. Izvješća po državama članicama sadržavaju i pregled napretka država članica u provedbi preporuka po državama članicama u proteklim godinama, i to iz višegodišnje perspektive kako bi se uzelo u obzir vrijeme koje je potrebno za potpunu provedbu ključnih reformi, u skladu s praksom koja se sada primjenjuje u okviru ciklusa europskog semestra. Naposljetku, u tim se izvješćima prati i napredak u ostvarenju ciljeva strategije Europa 2020.

2. NAPREDAK U PROVEDBI PREPORUKA PO DRŽAVAMA ČLANICAMA

Države članice napreduju u rješavanju problema utvrđenih u preporukama po državama članicama koje je Vijeće donijelo u kontekstu europskog semestra. U odnosu na stanje iz svibnja 2017. općenito se bilježi blago jačanje provedbe reformi.[4] Taj podatak ohrabruje i odraz je provedbe važnih reformi, no ta provedba ponekad traje duže od očekivanog. Od uvođenja europskog semestra 2011. države članice postigle su barem „određeni napredak" u odnosu na više od dvije trećine preporuka.

[3] Za Grčku, na koju se u okviru europskog stabilizacijskog mehanizma primjenjuje program potpore stabilnosti, izvješće nije objavljeno.

[4] Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskoj središnjoj banci, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru, Odboru regija i Europskoj investicijskoj banci, Europski semestar 2017.: preporuke po državama članicama, COM(2017) 500 final.

U nekim ključnim područjima provedba reformi je solidna. Od uvođenja europskog semestra 2011. države članice ostvarile su najveći napredak u području financijskih usluga, fiskalne politike i fiskalnog upravljanja. To je odraz prioritetne provedbe mjera za stabilizaciju javnih financija i financijskog sektora nakon gospodarske i financijske krize. Ostvaren je znatan napredak i u pogledu pristupa financiranju, propisa u području zaštite radnih mjesta i okvira za ugovore o radu. Međutim, u područjima kao što su širenje poreznih osnovica ili promet napredak je umjereniji. Mnoge države članice sporo napreduju u rješavanju važnih problema povezanih s dugoročnom održivošću javnih financija, uključujući mirovine. Regulatornim reformama poboljšano je poslovno okruženje, posebno u državama članicama u kojima je to bilo najpotrebnije. Zahvaljujući tim reformama smanjene su administrativne prepreke osnivanju novih poduzeća, no razina razvoja poduzetništva u mnogim je državama članicama i dalje slaba. Poboljšan je pristup MSP-ova bankovnim kreditima i zajmovima, no u mnogim dijelovima Unije poduzetnički kapital još je nedostatan. Znatan napredak ostvaren je i u području javne nabave. Reforme na tržištima usluga odvijaju se nažalost sporo, posebno u području poslovnih usluga, građevinarstva i nekretnina.

Države članice napreduju u ostvarenju ciljeva postavljenih prije osam godina u okviru strategije Europa 2020[5]. EU se općenito približava ostvarenju svojih ciljeva u području obrazovanja, energije, klime i zapošljavanja. Četrnaest država članica već je ostvarilo svoje nacionalne ciljeve u pogledu smanjenja ranog napuštanja školovanja i povećanja udjela stanovništva sa završenim visokim obrazovanjem. Jedanaest država članica ostvarilo je svoje ciljeve u području obnovljivih izvora energije. Pod uvjetom da se nastavi dosadašnji trend, EU je na putu da ostvari svoj cilj od 75 % zaposlenih u 2020., a sedam država članica već je ostvarilo svoje nacionalne ciljeve. To je izvanredno postignuće s obzirom na ozbiljne posljedice koje je kriza ostavila na zapošljavanje. Međutim, broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti dosegnuo je vrhunac 2012. te se od tada smanjio približno na razinu iz razdoblja prije krize. Zbog toga se cilj smanjenja broja ljudi koji žive u siromaštvu za 20 milijuna vjerojatno neće ostvariti do 2020. Isto tako, daleko smo i od ostvarenje cilja ulaganja 3 % BDP-a u istraživanje i razvoj te je potrebno uložiti sve moguće napore da se taj cilj pravovremeno ostvari[6]. Dodatak 2. sadržava pregled napretka prema ostvarenju ciljeva strategije Europa 2020.

EU raspolaže skupom alata za potporu državama članicama pri provedbi reformi. U okviru Programa potpore strukturnim reformama sve države članice EU-a mogu zatražiti praktičnu tehničku pomoć pri utvrđivanju i provedbi reformi, posebno onih koje se temelje na preporukama u okviru europskog semestra[7]. Proračun EU-a, uključujući europske strukturne i investicijske fondove, pokazuje se snažnim instrumentom za potporu ulaganjima u koheziju,

[5] Ti ciljevi uključuju povećanje stope zaposlenosti stanovništva u dobi od 20 do 64 godine na 75 %, povećanje ulaganja u istraživanje i razvoj na 3 % BDP-a, 20-postotno smanjenje emisija stakleničkih plinova, 20-postotno povećanje udjela obnovljive energije u konačnoj potrošnji energije i 20-postotno povećanje energetske učinkovitosti, smanjenje stope prijevremenog prekida školovanja na manje od 10 %, povećanje udjela stanovništva u dobi od 30 do 34 godine sa završenim visokim obrazovanjem na 40 % te smanjenje broja osoba izloženih riziku od siromaštva i socijalne isključenosti za barem 20 milijuna.

[6] Referentna godina za podatke jest 2016.

[7] Potražnja za tehničkom pomoći u okviru Programa za potporu strukturnim reformama znatno je premašila sredstva koja su na raspolaganju za 2017. i 2018. U okviru Programa za potporu strukturnim reformama za 2017. odabrano je više od deset država članica, koje su primile potporu za više od 150 projekata. Danas je donesena odluka o financiranju Programa za potporu strukturnim reformama za 2018., u okviru kojeg će Služba za potporu strukturnim reformama pružiti potporu za više od 140 projekata u više od dvadeset država članica kojima će se poduprijeti provedba reformi relevantnih za europski semestar ili drugih inicijativa na razini Unije, kao što su strategija jedinstvenog tržišta, jedinstveno digitalno tržište, energetska unija, unija tržišta kapitala i europski stup socijalnih prava.

obrazovanje i osposobljavanje, povezivost (prometna, energetska i digitalna infrastruktura – među ostalim i u kontekstu Instrumenta za povezivanje Europe), inovacije, okoliš i potporu MSP-ovima. Ti su fondovi imali i glavnu ulogu u poboljšanju ulagačkog okruženja zahvaljujući *ex ante* uvjetima. Komisija je 2017. dovršila ocjenu ispunjavanja tih uvjeta; slučajeva neispunjavanja bilo je malo te je u tijeku njihovo praćenje. Europski fond za strateška ulaganja (EFSU) ima ključnu ulogu u mobilizaciji privatnih ulaganja, što pokazuje kako se proračun EU-a može iskoristiti za brz odgovor na izazove i stvaranje znatnog učinka financijske poluge[8].

U okviru paketa o produbljenju europske ekonomske i monetarne unije predstavljenog 6. prosinca 2017. Europska komisija predložila je instrument za provedbu reformi kako bi se dodatno pojačala potpora nacionalnim reformama u razdoblju nakon 2020. [9] Predložila je i pilot-fazu do 2020. Iscrpnije ideje o tom novom instrumentu za provedbu reformi Komisija namjerava predstaviti u okviru svojih prijedloga za višegodišnji financijski okvir za razdoblje nakon 2020.

3. UKLANJANJE MAKROEKONOMSKIH NERAVNOTEŽA

Cilj postupka zbog makroekonomskih neravnoteža jest spriječiti pojavu potencijalno štetnih makroekonomskih neravnoteža i osigurati da države članice u kojima je utvrđeno njihovo postajanje poduzmu odgovarajuće mjere za njihovo uklanjanje. Štetne makroekonomske neravnoteže mogu negativno utjecati na gospodarsku stabilnost određene države članice, europodručja ili EU-a u cjelini. Zbog toga je njihovo pravovremeno i učinkovito uklanjanje toliko važno. Detaljnim preispitivanjem osigurava se sveobuhvatna analiza neravnoteža zabilježenih u državama članicama, što omogućuje utvrđivanje preostalih ranjivosti te, u širem kontekstu europskog semestra, utvrđivanje preostalih nedostataka u području politika.

U Izvješću o mehanizmu upozoravanja za 2018. utvrđeno je da se zbog makroekonomskih neravnoteža detaljno preispitivanje treba provesti u dvanaest država članica. Za sve te države u kontekstu postupka zbog makroekonomskih neravnoteža 2017. utvrđeno je postojanje neravnoteža ili prekomjernih neravnoteža. Tu je kategorizaciju podržalo Vijeće u svojim zaključcima o Izvješću o mehanizmu upozoravanja[10]. Kao svake godine, u izvješćima po državama članicama analiziraju se makroekonomska kretanja, uklanjanje neravnoteža i napredak u provedbi relevantnih preporuka povezanih s politikama[11], uzimajući u obzir i prekogranične posljedice.

Strukturne reforme provedene u okviru postupka zbog makroekonomskih neravnoteža omogućile su ponovno uravnoteženje. Sadašnji povoljni gospodarski zamah trebalo bi iskoristiti za njihovu daljnju snažnu provedbu. Oporavak može pridonijeti održivom uklanjanju neravnoteža samo ako se nastavi provedba reformi kojima se podupiru konkurentnost, otpornost i veći potencijal rasta. S obzirom na pozitivne cikličke uvjete, prioritet svih država članica trebale bi biti reforme kojima se povećava njihov potencijal za

8 Prema podacima iz veljače 2018. Europski fond za strateška ulaganja potaknuo je ulaganja u ukupnom iznosu od 264,3 milijarde eura.

9 Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskoj središnjoj banci – Novi proračunski instrumenti za stabilno europodručje unutar okvira Unije, COM(2017) 822.

10 Zaključci Vijeća 5542/18 od 23. siječnja 2018.

11 U članku 2. Uredbe (EU) br. 1176/2011 neravnoteže su definirane kao „bilo koji trend koji dovodi do makroekonomskih kretanja koja negativno utječu ili imaju mogućnost negativno utjecati na pravilno funkcioniranje gospodarstva države članice, ekonomske i monetarne unije ili Unije u cjelini”.

rast, poboljšava institucionalno i poslovno okruženje, uklanjaju prepreke ulaganjima te podupire otvaranje kvalitetnih radnih mjesta i smanjuje nejednakost.

3.1. Uravnoteživanje u EU-u i u europodručju

Nastavlja se uklanjanje makroekonomskih neravnoteža, čemu pridonose reforme i gospodarski rast. No i dalje su prisutne određene ranjivosti, a pojavljuju se i novi rizici. Napredak u uklanjanju vanjskih neravnoteža nije jednakomjeran: smanjeni su veliki deficiti tekućeg računa, no ne i veliki suficiti tekućeg računa. U tijeku je prilagodba neravnoteža, prije svega razine privatnog i javnog duga, čemu pridonosi nominalni rast, no napredak nije jednakomjeran. U nekoliko država i dalje se bilježi visoka razina neto vanjskih obveza. S obzirom na sporu prilagodbu unutarnjih i vanjskih neravnoteža, one su i dalje izvor rizika u mnogim državama članicama unatoč nedavnim poboljšanjima razine tokova. Znakovi mogućeg prenapuhavanja cijena stambenih nekretnina vidljivi su prije svega u državama koje trenutačno ne bilježe neravnoteže.

Tijekom posljednjih godina znatno se povećao suficit tekućeg računa europodručja kao cjeline. Tekući račun europodručja stabilizirao se te se procjenjuje da će se do 2019. održati na razini od približno 3 % BDP-a. Taj visoki suficit odražava slabosti u ukupnoj potražnji, uključujući usporen rast plaća, koje su povezane s gospodarskim outputom koji je od 2009. manji od potencijalnog. Za 2018. prognozira se pozitivan proizvodni jaz, no gospodarska stagnacija europodručja dovela je do stope inflacije koja je niža od cilja monetarnih tijela, što odražava i slab rast plaća unatoč smanjenju ponude radne snage. Kretanje suficita tekućeg računa europodručja povezano je i s dinamikom izvoza iz europodručja, koja se temelji se na konkurentnosti europskih proizvođača i povoljnoj globalnoj potražnji za europskim proizvodima i uslugama.

Razduživanje privatnog sektora odvija se neujednačenim ritmom. Trajno visoke razine privatnog duga, često u kombinaciji s visokom razinom državnog duga, u mnogim državama ograničavaju ulaganja i smanjuju kapacitet za suočavanje s potencijalnim šokovima. Smanjenju udjelâ duga u BDP-u, među ostalim i udjelâ državnog duga, sve više pridonosi viša stopa nominalnog rasta, dok je zaduživanje kućanstava i nefinancijskih društava u porastu. Razduživanje korporativnog sektora brže je od razduživanja sektora kućanstava u većini država članica. Neke visokozadužene zemlje smanjuju količinu svojih obveza sporije od zemalja s nižom razinom duga. Nadalje, u većini visokozaduženih zemalja državni se dug tek nedavno počeo smanjivati.

Situacija u bankarskom sektoru znatno se poboljšala, no izazovi su i dalje prisutni. U većini država članica u posljednje vrijeme bilježe se znatna poboljšanja stopa kapitala i snažno smanjenje udjela loših kredita[12]. U većini država članica poboljšala se i profitabilnost i tržišna vrijednost banaka, kao i kreditni tokovi. Međutim, u nekoliko je zemalja udio loših kredita i dalje na visokoj razini, zbog čega su smanjene mogućnosti kreditiranja, dok niska profitabilnost koči napore povezane s rezerviranjem sredstava i unutarnje stvaranje kapitala te smanjuje mogućnosti za prikupljanje kapitala na tržištu.

Cijene stambenih nekretnina rastu u većini država članica te je potrebno pratiti moguće rizike povezane s njihovim prenapuhavanjem. Vrijednosti su se u razdoblju nakon krize

[12] Vidjeti Komunikaciju Komisije: Prvo izvješće o napretku u smanjenju loših kredita u Europi, COM(2018) 37 final. Ukupni volumen loših kredita u EU-u i dalje je na razini od 950 milijardi EUR, što je nedvojbeno iznad razine iz razdoblja prije krize. No bilježi se stabilan trend smanjenja te se prosječni udio loših kredita od 2014. smanjio za jednu trećinu.

smanjile te su ispod ranije zabilježenih najviših razina, ali u nekim slučajevima pokazatelji upućuju na precjenjivanje. Prisutni su znakovi mogućeg prenapuhavanja te se dinamika cijena ubrzava u sve većem broju zemalja, među ostalim i u zemljama u kojima nisu utvrđene neravnoteže i u kojima ti rizici ne izazivaju izravnu zabrinutost. Nadalje, socijalni učinak rastućih cijena stambenih nekretnina razlog je za zabrinutost u nekim državama, što upućuje na potrebu za ulaganjem u odgovarajuće socijalno stanovanje i druge vrste stambene potpore.

Stopa zaposlenosti u Europi raste stabilnim ritmom, iako su u nekim državama članicama i dalje prisutne ranjivosti. Stanje na tržištu rada nastavilo se poboljšavati. Iako opada u svim državama članicama, stopa nezaposlenosti u nekim državama i dalje je visoka, prije svega stopa nezaposlenosti mladih i stopa dugoročne nezaposlenosti. Stopa neiskorištenosti radne snage je u padu, ali je i dalje prilično visoka čak i u državama s niskom razinom nezaposlenosti. Kretanja plaća i dalje su umjerena u većini država i sektora. Rizici od siromaštva općenito se smanjuju, ali su u nekim državama i dalje visoki.

3.2. Provedba postupka zbog makroekonomskih neravnoteža

Komisija je u okviru posebnog praćenja preispitala gospodarska kretanja i mjere politika koje su poduzele sve države u kojima su utvrđene neravnoteže ili prekomjerne neravnoteže. Vijeće je podržalo zaključke izvješća o posebnom praćenju. Opseg i format izvješća o detaljnom preispitivanju i kategorizacija neravnoteža u okviru postupka zbog makroekonomskih neravnoteža ostali su nepromijenjeni.

Smanjuje se broj država članica s utvrđenim neravnotežama ili prekomjernim neravnotežama. U 2017. u šest država članica utvrđene su neravnoteže te u isto toliko država članica prekomjerne neravnoteže. Zaključeno je da je za tih dvanaest država članica potrebna dodatna analiza i u 2018. Detaljna preispitivanja pokazala su da neravnoteže nisu prisutne u jednoj državi članici, da osam država članica bilježi neravnoteže, a tri države članice prekomjerne neravnoteže. U Dodatku 3. sažeto su prikazani rezultati detaljnog preispitivanja po državama članicama.[13]

Tablica 1.: Rezultati detaljnih preispitivanja u razdoblju 2017.–2018.

	Rezultati detaljnih preispitivanja za 2017.	Rezultati detaljnih preispitivanja za 2018.
Bez neravnoteža	FI	SI
Neravnoteže	DE, IE, ES, NL, SI, SE	BG, DE, IE, ES, FR, NL, PT, SE
Prekomjerne neravnoteže	BG, FR, HR, IT, PT, CY	CY, HR, IT

Detaljna preispitivanja pokazuju da se rizici smanjuju u više zemalja, što podrazumijeva reviziju odgovarajućih kategorija u okviru postupka zbog makroekonomskih neravnoteža.

- **Slovenija,** za koju je 2017. utvrđeno postojanje neravnoteža, više ***ne bilježi neravnoteže***. Rizici u pogledu stabilnosti smanjili su se na niže razine te je u provedbi

[13] U slučaju Grčke nadzor neravnoteža i praćenje korektivnih mjera odvija se u okviru europskog stabilizacijskog mehanizma odnosno njegova programa potpore stabilnosti.

preporuka o politikama tijekom proteklih godina općenito ostvaren zadovoljavajući napredak, koji je i dalje u tijeku.

- **Francuska,** za koju je 2017. utvrđeno postojanje prekomjernih neravnoteža, sada bilježi ***neravnoteže***. Gospodarska kretanja i poboljšane mjere politika pridonijeli su postupnom smanjenju postojećih izazova, što je dovelo do prelaska u kategoriju manjeg rizika.
- **Bugarska**, za koju je 2017. utvrđeno postojanje prekomjernih neravnoteža, sada bilježi ***neravnoteže,*** koje se smanjuju zahvaljujući mjerama politike i povoljnom makroekonomskom okruženju, posebno u vanjskoj trgovini. Za održivo uklanjanje neravnoteža i dalje su potrebni dodatni napori. Komisija će u kontekstu posebnog praćenja pozorno pratiti obveze u okviru politika, prije svega sljedeći nacionalni program reformi, i razvoj neravnoteža.
- **Portugal**, za koji je 2017. utvrđeno postojanje prekomjernih neravnoteža, sada bilježi ***neravnoteže*** jer mjere politike i povoljni makroekonomski i financijski uvjeti pridonose smanjenju rizika povezanih sa zaduženošću javnog i privatnog sektora te vanjskim dugom. Posebno je važan znatan pad stope nezaposlenosti, koja je sada na razini na kojoj je bila prije krize. Za održivo uklanjanje neravnoteža i dalje su potrebni dodatni napori. Komisija će u kontekstu posebnog praćenja pozorno pratiti obveze u okviru politika, prije svega sljedeći nacionalni program reformi, i razvoj neravnoteža.

U preostalim državama koje su bile podvrgnute analizi u okviru detaljnog preispitivanja zamjećuju se općenito povoljna kretanja.

- Njemačka, Irska, Španjolska, Nizozemska i Švedska bilježe ***neravnoteže,*** kao i 2017. Kad je riječ o tim zemljama, povoljno makroekonomsko okruženje pridonosi smanjenju neravnoteža u **Irskoj** i **Španjolskoj**, iako je nedavni napredak u politikama u Španjolskoj umjeren i neujednačen. **Nizozemska** tijela čvrsto su se obvezala na uklanjanje neravnoteža, no još se čeka provedba tih mjera. U **Njemačkoj** je ostvaren ograničeni napredak u uklanjanju neravnoteža; bilježi se rast javnih i privatnih ulaganja, no ima prostora za njihov daljnji rast. Napredak je ograničen i u **Švedskoj**, unatoč prvim znakovima usporavanja rasta cijena stambenih nekretnina.
- Cipar, Hrvatska i Italija bilježe ***prekomjerne neravnoteže***, kao i 2017. Neravnoteže se smanjuju u **Hrvatskoj** i **Italiji** zahvaljujući kombinaciji reformi, povoljnih gospodarskih uvjeta i smanjenju rizika u bankarskom sektoru. Međutim, potrebna je odlučnija provedba politika, osobito u Hrvatskoj. Opipljiva poboljšanja nisu zabilježena kad je riječ o **Cipru**, gdje je provedba politika također prilično ograničena.

4. POLITIKE DRŽAVA ČLANICA

Postojeće gospodarsko stanje održava pozitivan utjecaj reformi poduzetih tijekom posljednjih godina i otvara mogućnosti za provedbu preostalih reformi. Koristi od strukturnih reformi provedenih u državama članicama tijekom posljednjih godina osjećaju se u cijeloj Europi. Razmjeri tih koristi, u smislu pada nezaposlenosti, povećanja prihoda i ponovne uspostave konvergencije, odražavaju razlike u nedavno provedenim reformama. Dodatni zamah u području reformi gospodarstava, javnih uprava i sustava socijalne skrbi pridonio bi jačanju otpornosti europskih gospodarstava i društava te njihove sposobnosti suočavanja s budućim makroekonomskim šokovima. Prilagodba tekućim strukturnim promjenama pomogla bi smanjiti razlike u produktivnosti te bi pridonijela boljim socijalnim rezultatima. Provedbom reformi kojima će se ukloniti ograničenja na strani ponude našim će

se gospodarstvima pomoći i da održe postojeći trend rasta. Iako su postojeći ekonomski izgledi povoljni, to ne znači da se smijemo opustiti.

Možda će trebati vremena prije nego što se u potpunosti osjete koristi reformi, ali iskustvo pokazuje da su one djelotvorne i da današnji povoljni uvjeti stvaraju prikladno okruženje. Mnoge reforme ne podrazumijevaju velike financijske troškove. Zadržavanjem kratkoročnih ekonomskih troškova na niskoj razini i njihovom pravednom raspodjelom može se povećati njihova učinkovitost i potpora javnosti. Za to je potrebno pažljivo vremensko planiranje mjera i njihovo povezivanje. Na primjer, za određene reforme tržišta rada i proizvoda možda su potrebni kratkoročni troškovi, a donose dugoročne koristi i često se međusobno nadopunjuju. Usto, može ih se poduprijeti reformama za poboljšanje kvalitete i sastava javnih financija, a u nekim državama i iskorištavanjem dostupnog fiskalnog prostora. Općenito, politički trošak provedbe reformi obično je manji u dobrim ekonomskim razdobljima. To je još jedan dobar razlog zašto ne smijemo propustiti priliku koju pružaju sadašnje gospodarske prilike.

Za reforme je potrebna kvalitetna priprema te primjereni administrativni i tehnički kapaciteti. Reforme za povećanje administrativnih kapaciteta, učinkovitosti i kvalitete temelj su za provedbu drugih reformi. Reforme javnih uprava uključuju ograničene kratkoročne troškove i mogu biti učinkovite u svakoj fazi ciklusa. Njima se mogu poduprijeti druge dobro isplanirane reforme koje donose važne koristi u smislu učinaka na povjerenje, čak i u kratkom roku. Ako odgovarajuća uprava odradi kvalitetne pripreme, olakšava se podizanje svijesti o koristima, utvrđivanje zajedničkih interesa različitih dionika i usmjeravanje na zajedničko dobro. Pravovremena provedba pojedinih reformi može podrazumijevati uspostavu primjerenih pravnih i tehničkih (npr. IT) uvjeta. Ostvarive i mjerljive rezultate reformi potrebno je precizno utvrditi, pratiti i objaviti. Komisijinim programom potpore strukturnim reformama državama članicama osigurava se znatna tehnička potpora za uspostavu primjerenih uvjeta za uspješnu provedbu reformi (vidjeti odjeljak 2.).

Za uspješnu provedbu održivih reformi ključno je sudjelovanje nacionalnih dionika, uključujući socijalne partnere. Suodgovornost dionika za reforme poboljšava izglede za njihovu provedbu i pridonosi ostvarivanju odgovarajućih rezultata, među ostalim i u smislu pravednosti. Iako ima prostora za daljnji napredak, države članice poduzele su mjere za bolje uključivanje socijalnih partnera u planiranje i provedbu reformi. Estonija, Latvija, Litva i Slovačka iskoristile su potporu iz Europskog socijalnog fonda kako bi unaprijedile kapacitete socijalnih partnera za davanje doprinosa izradi ključnih reformi. Francuska vlada pozvala je socijalne partnere na pregovore o reformi osiguranja u slučaju nezaposlenosti. Talijanski socijalni partneri potpisali su novi sporazum o reprezentativnosti sindikata. U Danskoj je potpisan trostrani sporazum o obrazovanju i osposobljavanju odraslih kojemu je cilj poboljšanje vještina. U Portugalu, nakon objave Zelene knjige o radnim odnosima, vlada i socijalni partneri započeli su razgovore o mjerama za rješavanje problema segmentacije tržišta rada. U Nizozemskoj socijalni partneri aktivno sudjeluju u reformi mirovinskog sustava. U nekim državama članicama u planiranju reformi sudjeluju i organizacije civilnog društva.

4.1. Odgovorne fiskalne politike, učinkovito i pravedno oporezivanje, financijska stabilnost

U cijelom EU-u bilježi se smanjenje javnog deficita i duga, što je uglavnom posljedica ubrzavanja rasta i niskih kamatnih stopa. U kontekstu daljnjeg jačanja ekonomskih izgleda Komisija očekuje dodatno poboljšanje ukupnog salda države država članica EU-a, što će u

budućnosti za posljedicu imati dodatna smanjenja udjela duga u BDP-u u gotovo svim državama članicama. Sadašnje povoljno ekonomsko okruženje pruža priliku za povećanje fiskalnih rezervi potrebnih za jačanje otpornosti na šokove.

Fiskalno upravljanje poboljšano je u više država članica; daljnja poboljšanja pridonijela bi većoj održivosti i predvidljivosti javnih financija. Bugarska je nedavno izmijenila svoj zakon o javnim financijama kako bi se u potpunosti uskladila sa zahtjevima EU-a. U Češkoj je fiskalno upravljanje znatno ojačano novim zakonom o fiskalnoj odgovornosti. Litva je poboljšala primjenu svojih pravila o nacionalnim rashodima i povećala odgovornost za ostvarenje fiskalnih ciljeva. Malta u svim državnim službama uvodi računovodstveni sustav koji se temelji na nastanku poslovnog događaja. Sve su države članice osim Poljske i Češke, u kojoj se čeka parlamentarno odobrenje članova, uspostavile neovisna fiskalna vijeća. No fiskalno upravljanje na nacionalnoj razini i dalje se suočava s određenim izazovima. U pojedinim državama članicama mogla bi se ojačati financijska autonomija neovisnih fiskalnih institucija. U državama članicama sa saveznim ustavnim strukturama potrebna je bolja koordinacija fiskalnog planiranja na svim razinama vlasti.

Stroga provedba revizija rashoda pridonosi učinkovitoj uporabi novca poreznih obveznika. Tim se revizijama mogu poboljšati rezultati javne politike i raspodjela javnih sredstava po prioritetima politika uz istovremeno održavanje fiskalne odgovornosti. Revizije potrošnje u tijeku su u mnogim državama članicama[14]. Na primjer, Španjolska je za reviziju na svim razinama vlasti zadužila svoju neovisnu fiskalnu instituciju AIReF. Neke inicijative provode se i izvan europodručja, na primjer u Bugarskoj, u kojoj je u nekoliko ministarstava i općina u tijeku revizija rashoda u području održavanja i osoblja.

Potrebno je zaštititi i javna i privatna ulaganja kako bi se ojačao potencijal rasta europodručja. Kad je riječ o javnoj potrošnji, to se može postići odgovarajućim sastavom proračuna i poboljšanjem kvalitete javnih financija. Neke su države članice donijele višegodišnje planove za poticanje potrošnje za javna ulaganja. Francuska je donijela „Veliki plan ulaganja za razdoblje 2018.–2022." za pripremu gospodarstva za buduće izazove. Irska je dodatno razvila svoj „Plan kapitalnih ulaganja za razdoblje 2018.–2021." kako bi se uklonila infrastrukturna uska grla koja su posljedica smanjenih javnih ulaganja u razdoblju nakon krize u područjima kao što su stambena, prometna i vodna infrastruktura. Njemačka je ostvarila napredak u uklanjanju nedostataka u području kapaciteta i planiranja koji ograničavaju infrastrukturna ulaganja u određenim sektorima, primjerice sektoru prometa. Potrebno je uložiti dodatne napore u mobilizaciju privatnih ulaganja, među ostalim i u okviru javno-privatnih partnerstava.

Potrebne su reforme zdravstvenog i mirovinskog sustava kako bi se osigurala njihova održivost, dostupnost i kvaliteta te istovremeno osigurala njihova primjerenost. Uz sve brži rast skupine stanovništva u dobi iznad 60 godina i tehnološki napredak u području zdravstvene skrbi, sektor zdravstvene skrbi i mirovinski sektor ubrajaju se među najveće i najbrže rastuće sektore javne potrošnje. Neformalna plaćanja za poseban tretman i pristup zdravstvenoj skrbi i dalje su problem u nekim državama članicama i imaju znatne negativne posljedice na univerzalni pristup zdravstvenoj skrbi i održivost zdravstvenog sustava. Većina država članica posljednjih je godina poduzela mjere u području mirovina i zdravstvene skrbi, no napredak na godišnjoj osnovi čini se prilično skromnim. Slovačka je nedavno započela rad na poboljšanju troškovne učinkovitosti zdravstvenog sustava, među ostalim i provedbom programa „vrijednost za novac", za koji se čini da je rezultirao pozitivnim i opipljivim

[14] Izvor: Komisijina obavijest Euroskupini na temelju ankete provedene u europodručju, lipanj 2017. http://www.consilium.europa.eu/media/23582/eg-15-june-2017_note-on-spending-reviews.pdf.

promjenama koje su dovele do ušteda. Kako bi se odgodilo umirovljenje građana, Danska je donijela nove mjere kojima se potiče neiskorištavanje mogućnosti iz programa prijevremenog umirovljenja. Litva i Portugal također su poduzeli mjere za ograničavanje negativnih učinaka svojih mirovinskih sustava na dugoročnu fiskalnu održivost. Te bi dobre prakse trebalo slijediti na široj razini kako bi se osigurala održivost javnih financija i tako građanima osiguralo zdravstveno i mirovinsko pokriće, što je ujedno i u interesu međugeneracijske pravednosti.

Pravedni porezni sustavi kojima se potiče rast mogu poduprijeti privatna ulaganja i pridonijeti poboljšanju poslovnog okruženja, poticanju zapošljavanja, smanjenju nejednakosti i stvaranju ekološki otpornoga gospodarstva. Belgija postupno provodi porezno rasterećenje rada. U Francuskoj će se porezna olakšica za zapošljavanje i konkurentnost pretvoriti u trajno smanjenje doprinosa poslodavaca za socijalno osiguranje, a u slučaju najnižih plaća to će smanjenje biti još veće. Latvija i Mađarska donekle su smanjile relativno visoko porezno opterećenje osoba s niskim dohotkom. U Švedskoj se poreznim mjerama podupire zelenije i održivije gospodarstvo.

Agresivno porezno planiranje uzrokuje velike gubitke za europske porezne obveznike; prenošenje zakonodavstva EU-a pridonijet će suzbijanju te prakse. Gubitci prihoda kao posljedica premještanja dobiti samo u Europi procjenjuju se na 50 do 70 milijardi eura. Agresivno porezno planiranje narušava jednake uvjete tržišnog natjecanja među poduzećima te uzrokuje nepravedno preusmjeravanje resursa na štetu ciljeva koje su vlade odredile u području potrošnje. Zlouporabi poreznog sustava može se stati na kraj jačanjem nacionalnog poreznog zakonodavstva, povećanjem transparentnosti i suradnjom vlada. Belgija, Cipar, Malta i Nizozemska mijenjaju aspekte svojih poreznih sustava koji su omogućili agresivno porezno planiranje. U Irskoj, preporuke proizišle iz neovisnog preispitivanja zakonika o porezu na dobit podnesene su na javno savjetovanje. Države članice moraju do kraja 2018. u svoje nacionalno zakonodavstvo prenijeti odredbe Direktive o suzbijanju izbjegavanja poreza.

Mjere poduzete radi jačanja bankarskog sektora i smanjenja visokih razina loših kredita donose rezultate te ih treba dodatno ojačati. Vijeće je u srpnju 2017. dogovorilo akcijski plan EU-a za smanjenje razine loših kredita u bankarskom sektoru i sprječavanje njihove pojave u budućnosti[15]. Radi poboljšanja profitabilnosti banaka, prijenosa monetarne politike i financiranja gospodarske aktivnosti potrebna je snažna provedba mjera u području nazora banaka, reforma okvira za nesolventnost i naplatu duga, razvoj sekundarnih tržišta za imovinu umanjene vrijednosti i restrukturiranje bankarskog sektora. Mjere koje poduzima Italija, uključujući uspostavu sustava za sekuritizaciju loših kredita, pokazuju rezultate. Banka Slovenije izdala je priručnik za sprječavanje i utvrđivanje loših kredita i upravljanje kreditima. Irska i Hrvatska također su promicale rješavanje problema loših kredita, primjerice izmjenama poreznih pravila. No u nekim državama članicama razina loših kredita i dalje je visoka i smanjuje profitabilnost osobito manjih banaka.

4.2. Otpornost i uključivost tržištâ rada, obrazovnih sustava i socijalne politike

Unatoč rekordno visokoj stopi zaposlenosti u Europi i smanjenju razine siromaštva i socijalne isključenosti, i dalje se suočavamo s važnim izazovima. Udio nezaposlenih osoba i osoba izloženih riziku od siromaštva još je visok, što pokazuje da oporavak još nije dosegnuo sve dijelove društva i gospodarstva. Tržišta rada te socijalni i obrazovni sustavi

[15] Vidi Zaključke Vijeća o akcijskom planu za rješavanje problema loših kredita u Europi od 11. srpnja 2017. i Komunikaciju Komisije: Prvo izvješće o napretku u smanjenju loših kredita u Europi, COM(2018) 37 final.

trebaju nadići teret prošlosti i prilagoditi se kako bi se mogli suočiti s izazovima globalizacije i tehnološkog napretka.

Održivi i uključivi sustavi socijalne zaštite ključni su za ublažavanje učinka gospodarskih šokova. Prema načelima europskog stupa socijalnih prava svi radnici trebaju imati pristup socijalnoj zaštiti, neovisno o vrsti i trajanju radnog odnosa u kojem se nalaze. Međutim, sustavi socijalne zaštite nisu prilagođeni trendu sve veće mobilnosti radne snage i novim oblicima zapošljavanja. Danska, Francuska, Italija, Poljska i Portugal započeli su reforme u tom području, primjerice proširenjem socijalnih prava i naknada za nezaposlene na radnike s nestandardnim ugovorima i samozaposlene osobe. Reforma u Portugalu uključuje planove za jačanje kapaciteta države za aktivaciju korisnika, primjerice poboljšanjem suradnje službi za zapošljavanje i socijalnih službi. Belgija poduzima mjere tako što osigurava dodatnu potporu za rast mirovina samozaposlenih osoba i smanjenje granice doprinosa za socijalno osiguranje za samozaposlene osobe koje su tek započele svoju aktivnost. U Švedskoj se samozaposlene osobe uz obvezno osiguranje u slučaju nezaposlenosti mogu odlučiti i za doplatak koji subvencionira država. Francuska je najavila reformu sustava naknada za nezaposlene, kojom će se poduzeća potaknuti na upotrebu ugovora o radu na duže vrijeme.

Okvir 1. Održive, prikladne i djelotvorne mreže socijalne sigurnosti u Europi

U nekoliko načela europskog stupa socijalnih prava, posebno u načelima 12. i 14.[16], naglašava se važnost prikladne socijalne zaštite. Prikladna socijalna zaštita, uključujući starosne mirovine, zdravstvenu skrb, naknade za nezaposlene i socijalnu pomoć, presudna je za ublažavanje teškog položaja pojedinaca i obitelji suočenih s gubitkom posla ili drugim poteškoćama. To je posebno važno u današnjem svijetu brzih promjena povezanih sa starenjem stanovništva, tehnologijom i globalizacijom kako bi se građanima osigurala potpora u svim fazama karijere i pomoglo da u potpunosti iskoriste mogućnosti i suoče se s izazovima koji proizlaze iz brzih promjena u gospodarstvu. Gledamo li širi kontekst, prikladna i djelotvorna socijalna zaštita ključ je uspješnog gospodarstva i funkcionalnih tržišta rada koja omogućuju stvaranje kvalitetnih radnih mjesta i održiv rast. Dugoročna fiskalna održivost sustavâ socijalne zaštite može se ostvariti jedino proširenjem podjele rizika svojstvene socijalnoj zaštiti.

Države članice moderniziraju sustave socijalne zaštite tako što poboljšavaju pokrivenost naknadama i uslugama te njihovu prikladnost, posebno za radnike s nestandardnim ugovorima, te aktivno potiču sudjelovanje na tržištu rada. Nekoliko država članica, primjerice Italija, Danska, Latvija, Portugal i Francuska, proširilo je prošle godine pokrivenost socijalnom zaštitom za samozaposlene osobe. Osim toga, države članice nastoje aktivnije poduprijeti sudjelovanje na tržištu rada, često s naglaskom na posebnim skupinama stanovništva. Slovačka provodi ambiciozan akcijski plan za pružanje prilagođenih usluga dugotrajno nezaposlenim osobama. U Španjolskoj je uspostavljena mreža socijalne uključivosti, koja služi kao alat za koordinaciju socijalnih službi i službi za zapošljavanje.

Međutim, općenito je potreban sveobuhvatniji i dosljedniji pristup za suočavanje sa zajedničkim izazovima država članica. Situacija je već nešto bolja zahvaljujući velikom broju novih radnih mjesta otvorenih zadnjih godina. Iako je zaposlenost i dalje najbolja zaštita od siromaštva, približno 10 % radnika pripada kategoriji „siromašnih zaposlenih”. Taj udio polako raste u kontekstu promjenjivih tržištâ rada.

Naposljetku, u nekim se državama članicama povećava opseg i trajanje siromaštva, što upućuje na nedostatke u strukturi i provedbi sustavâ socijalne zaštite. Primjerice, Italija je u ožujku 2017. uvela sustav potpore u obliku univerzalnog minimalnog dohotka, a zakonom o proračunu iz 2018. strukturno su dodijeljena dodatna sredstva. Portugal je uveo važne promjene u svoj sustav minimalnog dohotka kako bi ojačao kapacitet za integraciju i zaštitu osoba koje žive u siromaštvu, bez diskriminacije na nacionalnoj osnovi. Ipak, premda je socijalna pomoć nužna kako bi se svima koji nemaju dovoljno sredstava osigurao dostojanstven život, ta bi se mjera trebala primjenjivati tek kao krajnje rješenje kojim se takvim osobama omogućuje ponovno preuzimanje aktivne uloge u društvu te potpora. Poboljšanjem ustroja poreznog sustava i sustava naknada, poticanjem jednakih mogućnosti u obrazovanju i osposobljavanju, osiguranjem pristupa kvalitetnim socijalnim uslugama i zdravstvenoj skrbi te promicanjem ravnopravnosti spolova može se doprinijeti smanjenju nejednakosti i siromaštva te njihova prijenosa s jedne generacije na drugu.

Institucije tržišta rada trebaju se prilagoditi novim oblicima rada. Kako bi se izbjegla segmentacija tržišta rada, fleksibilnost koja je potrebna za prilagodbu promjenjivoj potražnji

[16] Sve sobe koje nemaju dovoljno sredstava za život imaju pravo na primjeren minimalni dohodak koji omogućuje dostojan život u svim životnim fazama te pravo djelotvornog pristupa potpornim dobrima i uslugama. Za one koji mogu raditi minimalni dohodak trebao bi se kombinirati s poticajima za (ponovno) uključivanje na tržište rada.

za radnom snagom mora se uskladiti s potrebom radnika i njihovih obitelji za sigurnošću. Primjerice, Litva je pokrenula sveobuhvatnu reformu zakona o radu kako bi povećala učinkovitost pravila o prekidu radnog odnosa i pritom smanjila maksimalno trajanje ugovora na određeno vrijeme, povećala naknade za nezaposlene i potaknula kolektivno pregovaranje.

Starenje stanovništva znači smanjenje ponude radne snage te se radi osiguranja održivosti i primjerenosti mirovinskih sustava stvara pritisak na aktivno stanovništvo. U sljedećih nekoliko godina očekuje se umirovljenje velikog broja osoba. Zbog toga je povećanje sudjelovanja na tržištu rada i produktivnosti od ključne važnosti. Trebalo bi znatno povećati stope zaposlenosti žena, starijih radnika, niskokvalificiranih radnika, osoba s invaliditetom i osoba migrantskog podrijetla. Treba olakšati zapošljavanje osoba iz tih skupina, među ostalim smanjenjem mjera koje odvraćaju od zapošljavanja, osiguravanjem prilagođenog obrazovanja i osposobljavanja, omogućivanjem fleksibilnog radnog vremena i osiguravanjem pristupa cjenovno pristupačnim i kvalitetnim zdravstvenim uslugama, uslugama skrbi o djeci i drugim vrstama skrbi. Češka, Luksemburg, Rumunjska i Slovenija neke su od zemalja koje su poduzele mjere za promicanje fleksibilnog radnog vremena ili pristupa uslugama skrbi. Njemačka i Austrija potiču produljenje radnog vijeka tako što omogućuju fleksibilno umirovljenje starijih. Neke zemlje, primjerice Njemačka, Danska, Finska i Švedska, poduzele su mjere za poticanje uključivanja osoba migrantskog podrijetla na tržište rada.

Vještine radnika trebale bi se tijekom cijelog njihova radnog vijeka prilagođavati potrebama tržišta rada. U nekoliko država članica zabilježeno je slabljenje osnovnih vještina mladih te postoje velike razlike u pristupu obrazovanju. Obrazovni sustavi trebaju se dodatno modernizirati i „otvoriti" skupinama u nepovoljnom položaju kako bi im se omogućilo da postanu aktivni građani i na najbolji način iskoriste svoj radni vijek te ih treba prilagoditi potrebama tržišta rada. Potrebno je uložiti sveobuhvatne napore u unapređenje obrazovnih sustava na svim razinama obrazovanja kako bi se osigurale mogućnosti i za mlade i za starije. Uz stalno usavršavanje i stjecanje novih vještina, time bi se spriječio manjak i neusklađenost vještina, koji negativno utječu posebno na mala i srednja poduzeća. Neke države članice počele su se suočavati s tim izazovom. U Irskoj se javna potrošnja na obrazovanje vraća na razine prije krize i jača se obrazovni sustav. U Danskoj se provode opsežne obrazovne reforme namijenjene poboljšanju školskih rezultata i povećanju akademskih standarda. Hrvatska uvodi pilot-program digitalne transformacije škola. Uz mjere poduzete prethodnih godina Portugal je nedavno uveo program za jačanje vještina i kvalifikacija odraslih.

Okvir 2. Osnaživanje radnika poboljšanjem vještina u Europi

U nekoliko načela europskog stupa socijalnih prava, posebno u načelu 1.[17], ističe se važnost pristupa obrazovanju, osposobljavanju i cjeloživotnom učenju. Europa uvelike ovisi o vještinama svoje radne snage. Obrazovanje i osposobljavanje pokretači su rasta, zapošljavanja i otpornosti. Europa je na dobrom putu da ostvari ciljeve za 2020. u pogledu prijevremenog napuštanja školovanja i stjecanja visokog obrazovanja i države članice poduzimaju mjere za modernizaciju svojih sustava obrazovanja i osposobljavanja kako bi riješile problem niske razine osnovnih vještina, poboljšale relevantnost strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te visokog obrazovanja na tržištu rada, proširile i povećale kvalitetu naukovanja te osigurale vrednovanje vještina stečenih izvan formalnog sustava obrazovanja. U skladu s preporukom Vijeća o oblicima usavršavanja očekuje se da države članice do sredine 2018. donesu nacrte odgovarajućih mjera; Komisija predlaže da to učine u okviru nacionalnih programa reformi koji se očekuju ovog proljeća te će ih ona ocijeniti u okviru postojećih postupaka izvješćivanja[18].

Ipak, preostaju mnogi izazovi. Poslodavcima je teško pronaći zaposlenike s odgovarajućim vještinama. Niskokvalificirane osobe izložene su riziku od nezaposlenosti, siromaštva, lošijeg zdravstvenog stanja, socijalne isključenosti i isključenosti iz demokratskog sudjelovanja. Samo je polovina takvih osoba zaposlena, u usporedbi s 80 % visokokvalificiranih osoba, što negativno utječe na ponudu radne snage i produktivnost. Nepovoljan socioekonomski položaj najvažniji je čimbenik povezan sa slabim rezultatima u obrazovanju. Tehnološke promjene i starenje stanovništva zahtijevaju ulaganje u poboljšanje vještina i stjecanje novih vještina, ali tek jedna od deset odraslih osoba iskorištava prilike za učenje i mnogi ne razviju vještine koje su im potrebne kako bi ostvarili korist od digitalne transformacije. Zbog toga se prvim načelom europskog stupa socijalnih prava promiče pristup visokokvalitetnom obrazovanju i osposobljavanju u kontekstu cjeloživotnog učenja kako bi građani mogli u potpunosti sudjelovati u društvu.

Za ostvarenje tog načela ključna je cjelovita provedba Novog programa vještina za Europu pokrenutog 2016. Njegovih deset mjera usmjereno je na suočavanje s glavnim izazovima i to promicanjem stjecanja osnovnih vještina kod niskokvalificiranih odraslih osoba (inicijativa „Oblici usavršavanja"), poticanjem ulaganja u digitalne vještine (nacionalne koalicije za digitalne vještine i radna mjesta), smanjenjem neusklađenosti vještina koje se podučavaju i vještina potrebnih u uslužnom sektoru i proizvodnoj industriji (Plan za sektorsku suradnju u području vještina), povećanjem transparentnosti vještina i kvalifikacija (Europski kvalifikacijski okvir, Europass), modernizacijom i povećanjem privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te rješavanjem problema „odljeva mozgova" u cijeloj Europi kao i jačanjem ključnih kompetencija europskih građana. Komisija će u 2018. nastaviti surađivati s OECD-om radi potpore strategijama vještina u državama članicama te u vezi s raznim mjerama usmjerenima na strukovno obrazovanje i osposobljavanje usklađeno s konkretnim potrebama za vještinama na tržištu rada. U studenome 2017. Komisija je predstavila mogućnost uspostave europskog prostora obrazovanja, u kojem će se zahvaljujući snažnijoj prekograničnoj suradnji i povećanju mobilnosti poboljšati kvaliteta podučavanja i učenja, ojačati vještine mladih i povećati njihovi izgledi za zapošljavanje. Usto je Komisija 7. siječnja 2018. iznijela akcijski plan o digitalnom obrazovanju.

[17] Svi imaju pravo na kvalitetno i uključivo obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje kako bi održali i stekli vještine s pomoću kojih mogu u cijelosti sudjelovati u društvu i uspješno se kretati na tržištu rada.

[18] Preporuka Vijeća od 19. prosinca 2016. o oblicima usavršavanja: nove prilike za odrasle" (SL C 484, 24.12.2016.).

4.3. Kvalitetna ulaganja, veća produktivnost, konkurentnost

Razina ulaganja raste zahvaljujući povoljnim uvjetima financiranja i pozitivnijem gospodarskom ozračju, koje je dijelom rezultat uklanjanja prepreka ulaganjima. U zadnje vrijeme poboljšali su se uvjeti za ulaganje, točnije, smanjena je nesigurnost, ublaženi su pritisci na razduživanje u korporativnom sektoru, financijski uvjeti su povoljniji, a popravili su se i izgledi u pogledu ukupne potražnje. Istodobno je udio ukupnih ulaganja u BDP-u, posebno javnih ulaganja, i dalje relativno nizak. Ulaganja u nematerijalnu imovinu, koja su bila na niskoj razini, sada rastu.

U tijeku je uklanjanje strukturnih prepreka ulaganjima u skladu s Planom ulaganja za Europu. U okviru „trećeg stupa" Plana ulaganja promiču se uklanjanje prepreka ulaganjima i veća regulatorna predvidljivost kako bi Europa ulagateljima i dalje bila privlačna. Poboljšanje reformi tržišta proizvoda i reformi kojima se potiču inovacije od ključne je važnosti za povećanje konkurentnosti europskih gospodarstava. Unatoč nedavnom smanjenju regulatornih troškova i administrativnog opterećenja, njihove su razine i dalje visoke i negativno djeluju na poslovno okruženje. Neki od institucionalnih nedostataka koje treba ukloniti jesu neučinkovitost javne uprave, regulatorno opterećenje, korupcija te izazovi u pogledu vladavine prava i učinkovitosti pravosudnih sustava. Nastavlja jačati tržišno natjecanje u uslužnom sektoru, što omogućuje iskorištavanje digitalizacije te učinkovitije vrijednosne lance, bolju ponudu i niže cijene. Finska je posebno napredovala u poboljšanju regulatornog okvira i smanjenju administrativnog opterećenja radi daljnjeg jačanja tržišnog natjecanja u uslužnom sektoru te je ostvarila napredak i u pogledu okvira kojim se uređuju pružatelji usluga u okviru ekonomije suradnje. Slovačka je donijela paket mjera za poboljšanje poslovnog okruženja i poticanje ulaganja, koji će se provesti do 2019., a Francuska je smanjila visoko porezno opterećenje poduzeća.

Manjak administrativnih kapaciteta dodatno pogoršava nedostatke poslovnog okruženja. Španjolska, Mađarska i Rumunjska poboljšavaju svoj okvir za javnu nabavu. Portugal je poduzeo mjere za poboljšanje učinkovitosti postupaka u slučaju nesolventnosti i poreznih postupaka. Cipar i Češka napreduju u pogledu uvođenja usluga e-uprave, a Slovenija je donijela pravila za koja se očekuje da će ubrzati postupak dobivanja građevinskih dozvola i ojačati pravnu sigurnost ulagatelja, čime će se osigurati veći poticaji za ulaganja.

U nekim dijelovima Europe korupcija je i dalje prepreka rastu jer uzrokuje nesigurnost za poduzeća, usporava administrativne postupke i stvara dodatne troškove za društvo i gospodarstvo. Za 37 % poduzeća u EU-u korupcija je prepreka poslovanju, a u nekim državama članicama situacija je posebno teška[19]. Na nacionalnoj razini poduzete su određene mjere za rješavanje tog problema. Italija je uložila napore u poboljšanje svoje javne uprave te je donijela važne propise o borbi protiv korupcije. I Španjolska je ostvarila napredak u provedbi okvira za transparentnost i borbu protiv korupcije. U Litvi i Italiji doneseni su novi propisi o zaštiti zviždača, a u nekoliko država članica razmatra se donošenje takvih propisa.

Postupno se poboljšava pristup financiranju u cijeloj Europi, posebno za mala i srednja poduzeća. Nebankovni izvori financiranja ključni su za novoosnovana poduzeća i za rast uspješnih poduzeća. U manjim zemljama, ali i izvan financijskih središta većih zemalja

[19] U svim državama članicama provodi se ocjena općeg političkog ozračja u pogledu borbe protiv korupcije te njihovih nastojanja u borbi protiv korupcije. Komisija je u izvješćima po državama analizirala glavne izazove za nekoliko država članica u kojima postoje posebno veliki rizici i nedostaci koji ograničavaju ulaganja, učinkovitu raspodjelu sredstava, gospodarske rezultate i rast.

financiranje rizičnim kapitalom i kapitalom za rast poduzeća tek se pojavljuje. Mjere koje je Portugal poduzeo za poboljšanje pristupa kapitalu, primjerice uvođenje novih financijskih instrumenata, dobar su primjer potpore takvim nastojanjima. Slično tomu, Slovenija MSP-ovima nudi nove financijske mjere za poboljšanje pristupa alternativnim izvorima financiranja. Cipar provodi akcijski plan rasta koji uključuje okvir za privlačenje i olakšavanje velikih ulaganja.

Treba slijediti pozitivne primjere potpore rastu produktivnosti. Poticajnim mjerama koje poduzimaju brojne države članice odgovara se na izazove koji su, barem u određenoj mjeri, specifični za određene države. Luksemburg je povećao diversifikaciju svojega gospodarstva, među ostalim uklanjanjem prepreka ulaganjima i inovacijama. Belgija na brojne načine potiče ulaganje u kapital koji se temelji na znanju, posebno s pomoću mjera za pojačano uvođenje digitalnih tehnologija i širenje inovacija. Španjolska je poduzela prve korake kako bi poboljšala upravljanje svojim istraživačkim i inovacijskim sustavom. Danska je uvela program za povećanje produktivnosti i poboljšanje poslovnog okruženja, a Poljska i Litva uvele su porezne olakšice radi poticanja ulaganja. Mreža centara stručnosti u Njemačkoj pruža podršku digitalizaciji malih i srednjih poduzeća, a digitalni centri olakšavaju suradnju među novoosnovanim poduzećima, MPS-ovima, industrijom, znanosti i upravom. Radi potpore ekosustavu za novoosnovana poduzeća estonska vlada uvela je novi program viza za poduzetnike koji nisu iz EU-a, a žele osnovati poduzeće u Estoniji. Nizozemska nizom mjera, među ostalim s pomoću javne nabave, potiče prihvaćanje kružnog gospodarstva.

5. SLJEDEĆI KORACI

Europski semestar omogućuje stalan dijalog Komisije, država članica, socijalnih partnera i dionika na svim razinama. Danas objavljena izvješća po državama članicama temelje se na opsežnim razmjenama informacija među vladama, nacionalnim tijelima i dionicima na tehničkoj i političkoj razini, uključujući bilateralne sastanke na visokoj razini održane u prosincu 2017. Nalazi izvješćâ predstavit će se u predstavništvima Komisije u glavnim gradovima država članica, nakon čega će slijediti bilateralni sastanci. Potpredsjednici Komisije i povjerenici posjetit će države članice kako bi zatražili mišljenja socijalnih partnera, parlamenata, vlada i drugih dionika o analizama iz izvješćâ po državama članicama. Komisija će s Europskim parlamentom raspraviti sažetke rezultata izvješćâ po državama članicama.

Kao sljedeći korak države članice trebaju do sredine travnja u okviru nacionalnih programa reformi predstaviti svoje ekonomske i socijalne prioritete u kontekstu utvrđenih izazova. Komisija predlaže da se programi sastave uz potporu svih ključnih dionika, kao što su socijalni partneri, regionalne i lokalne vlasti te organizacije civilnog društva, kako bi se na navedene izazove odgovorilo prikladno i na održiv način.

DODATAK 1. – INTEGRIRANI NADZOR MAKROEKONOMSKIH I FISKALNIH NERAVNOTEŽA

	Postupak zbog makroekonomskih neravnoteža[20]	**Pakt o stabilnosti i rastu (SRC: srednjoročni proračunski cilj / EDP: postupak u slučaju prekomjernog deficita**	**Napomene**
AT		Preventivni dio SRC još nije ostvaren; vrijedi pravilo o dugu[21]	
BE		Preventivni dio SRC još nije ostvaren; vrijedi pravilo o dugu	
BG	Neravnoteže	Preventivni dio Premašen SRC	
CY	Prekomjerne neravnoteže	Preventivni dio SRC ostvaren; vrijedi prijelazno pravilo o dugu	
CZ		Preventivni dio Premašen SRC	
DE	Neravnoteže	Preventivni dio Premašen SRC; vrijedi pravilo o dugu	
DK		Preventivni dio SRC ostvaren;	
EE		Preventivni dio SRC još nije ostvaren	
EL			U posebnom programu financijske pomoći
IE	Neravnoteže	Preventivni dio SRC ostvaren; vrijedi prijelazno pravilo o dugu	
ES	Neravnoteže	Korektivni dio Prekomjerni deficit; rok za smanjenje: 2018.	
FR	Neravnoteže	Korektivni dio Prekomjerni deficit; rok za smanjenje: 2017. SRC još nije ostvaren; vrijedi prijelazno pravilo o dugu [22]	

[20] Za kategorije „neravnoteže" i „prekomjerne neravnoteže" potrebno je posebno praćenje koje će se prilagođavati ovisno o težini izazova.

[21] Pravilo o dugu: ako se ne poštuje referentna vrijednost od 60 % za udio duga u BDP-u, na predmetnu državu članicu primjenjuje se postupak u slučaju prekomjernog deficita, nakon što se uzmu u obzir svi relevantni čimbenici te utjecaj gospodarskog ciklusa, te ako se razlika između udjela duga i referentne vrijednosti od 60 % ne smanji za 1/20 godišnje (prosječno smanjenje tijekom trogodišnjeg razdoblja). Prijelazno pravilo o dugu: svakoj državi članici u postupku u slučaju prekomjernog deficita nakon što smanji prekomjerni deficit odobrava se trogodišnje razdoblje za usklađivanje s pravilom o dugu. To ne znači da se tijekom tog razdoblja ne primjenjuje pravilo o dugu jer bi države članice tijekom tog prijelaznog razdoblja trebale dostatno napredovati u postizanju usklađenosti. Negativna ocjena napretka prema usklađenosti s referentnim mjerilom za dug ostvarenoga tijekom prijelaznog razdoblja mogla bi potaknuti pokretanje postupka u slučaju prekomjernog deficita.

[22] Ovisno o obustavi odluke o postupku u slučaju prekomjernog deficita na temelju potvrđenih podataka o izvršenju proračuna za 2017.

HR	Prekomjerne neravnoteže	Preventivni dio SRC još nije ostvaren; vrijedi pravilo o dugu	
HU		Preventivni dio SRC još nije ostvaren; vrijedi pravilo o dugu	
IT	Prekomjerne neravnoteže	Preventivni dio SRC još nije ostvaren; vrijedi pravilo o dugu	
LT		Preventivni dio SRC ostvaren	
LU		Preventivni dio Premašen SRC	
LV		Preventivni dio SRC još nije ostvaren	
MT		Preventivni dio SRC ostvaren	
NL	Neravnoteže	Preventivni dio Premašen SRC	
PL		Preventivni dio SRC još nije ostvaren	
PT	Neravnoteže	Preventivni dio SRC još nije ostvaren; vrijedi prijelazno pravilo o dugu	
SI		Preventivni dio SRC još nije ostvaren; vrijedi prijelazno pravilo o dugu	
SE	Neravnoteže	Preventivni dio Premašen SRC	
SK		Preventivni dio SRC još nije ostvaren	
RO		Preventivni dio Primjenjuje se postupak zbog znatnog odstupanja	
FI		Preventivni dio SRC još nije ostvaren; vrijedi pravilo o dugu	
UK		Preventivni dio SRC još nije ostvaren; vrijedi prijelazno pravilo o dugu	

(*) Preporuke na temelju „paketa od dvije mjere” (Uredba br. 473/2013) u pogledu mjera koje je potrebno poduzeti za pravovremeno smanjenje prekomjernog državnog deficita odnose se isključivo na države članice europodručja.

DODATAK 2. – NAPREDAK PREMA OSTVARENJU CILJEVA STRATEGIJE EUROPA 2020.

Ciljevi strategije Europa 2020. za EU	**Podaci za 2010.**	**Najnoviji dostupni podaci**	**U 2020., na temelju novih kretanja**
1. Povećanje stope zaposlenosti stanovništva u dobi od 20 do 64 g. na najmanje 75 %	68,6 %	72,3 % (treće tromjesečje 2017.)	Cilj će se vjerojatno ostvariti
2. Povećanje kombiniranih javnih i privatnih ulaganja u istraživanje i razvoj na 3 % BDP-a	1,93 %	2,03 % (2016.)	Cilj se vjerojatno neće ostvariti
3a. Smanjenje emisija stakleničkih plinova za najmanje 20 % u odnosu na razine iz 1990.	Smanjenje od 14 %	Smanjenje od 23 % (2016.)	Cilj će se vjerojatno ostvariti
3b. Povećanje udjela obnovljive energije u konačnoj potrošnji energije na 20 %	12,5 %	17,04 (2016.)	Cilj će se vjerojatno ostvariti
3c. Približavanje cilju povećanja energetske učinkovitosti od 20 %	5,7 % (za primarnu energetsku potrošnju)	16,0 % (2016.) (za primarnu energetsku potrošnju)	Cilj će se vjerojatno ostvariti
4 a. Smanjenje stope prijevremenog prekida školovanja na manje od 10 %	13,9 %	10,7 % (2016.)	Cilj će se vjerojatno ostvariti
4b. Povećanje udjela stanovništva u dobi od 30 do 34 g. sa završenim visokim obrazovanjem na najmanje 40 %	33,8 %	39,1 % (2016.)	Cilj će se vjerojatno ostvariti
5. Smanjenje broja osoba koje su suočene s rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti za najmanje 20 milijuna	Povećanje od 0,5 milijuna (u odnosu na baznu godinu 2008.)	Povećanje od 1 milijuna (u odnosu na baznu godinu 2008.)	Cilj se vjerojatno neće ostvariti

DODATAK 3. – REZULTATI DETALJNOG PREISPITIVANJA PO DRŽAVI ČLANICI

Bugarska bilježi neravnoteže. Ranjivosti u financijskom sektoru prate visoka zaduženost i loši krediti u korporativnom sektoru te nepotpuna prilagodba tržišta rada. S druge strane, poboljšala se neto vanjska pozicija, uglavnom zahvaljujući suficitu tekućeg računa. Nadležna tijela ostvarila su napredak u provedbi preporuka koje su im upućene nakon pregleda kvalitete imovine i bilanci, ali još nisu u potpunosti riješeni naslijeđeni problemi povezani sa slabim upravljanjem, kvalitetom imovine i nadzorom. Zahvaljujući snažnom rastu nastavilo se privatno razduživanje i smanjenje udjela loših kredita, ali je njihova razina u korporativnom sektoru još uvijek visoka. Tržište rada nastavlja se poboljšavati unatoč kontinuiranim strukturnim problemima, primjerice visokom udjelu mladih koji ne rade, ne obrazuju se niti se stručno usavršavaju te nedostatku radne snage i neusklađenosti vještina. Poduzete su određene mjere za uklanjanje glavnih izvora neravnoteža, ali potrebni su daljnji napori kako bi se uklonile preostale ranjivosti financijskog sektora, uključujući daljnje poboljšanje nadzora bankarskih i nebankarskih institucija, postupanje s imovinom čiju je vrijednost teško procijeniti i nadzor na razini grupe te dovršetak reforme stečajnog okvira.

Hrvatska bilježi prekomjerne neravnoteže. Ranjivosti su povezane s visokim razinama javnog, privatnog i vanjskog duga, koji su uglavnom denominirani u stranoj valuti, u kontekstu niskog potencijalnog rasta. Snažan rast, veći od procijenjenog potencijala, pridonosi smanjenju neravnoteža te se brzo smanjuju udjeli javnog, privatnog i vanjskog duga. Negativna neto vanjska pozicija i dalje je velika, ali se poboljšava zahvaljujući suficitu tekućeg računa. Snažan rast pridonio je dodatnom smanjenju duga, no očekuje se smanjenje brzine razduživanja zbog pozitivnih kreditnih tokova prema kućanstvima i poduzećima. Državni dug dosegnuo je najvišu razinu u 2014. i trenutačno pada pod utjecajem snažnog rasta BDP-a i smanjenja ukupnog deficita. Bankarski je sektor sve profitabilniji, a razina loših kredita nastavlja se smanjivati. Ipak, izloženost stranim valutama (uglavnom euru) poduzeća i kućanstava i dalje je izvor ranjivosti. Unatoč povoljnijem ekonomskom okruženju postignut je slab napredak u pogledu donošenja mjera politike namijenjenih uklanjanju makroekonomskih neravnoteža, među ostalim povećanjem potencijalnog rasta, koji je i dalje slab.

Cipar bilježi prekomjerne neravnoteže. Financijski sektor opterećen je vrlo visokim udjelom loših kredita, a visoka razina privatnog, javnog i vanjskog duga teret je za gospodarstvo u kontekstu nezaposlenosti koja je, iako u padu, i dalje relativno visoka te slabog potencijalnog rasta. Saldo tekućeg računa i dalje je negativan i postaje sve negativniji te ne može osigurati održiv razvoj visoke razine neto vanjskih obveza. Privatni dug tek se polagano smanjuje i unatoč njegovim vrlo visokim razinama oporavljaju se kreditni tokovi prema privatnom sektoru. Nastojanja banaka da restrukturiraju kredite, snažan ciklički uspon i provedba ranijih reformi omogućili su smanjenje udjela loših kredita, ali je on i dalje vrlo visok. Loše izvršavanje ugovora, neučinkovitost pravosudnog sustava, uska grla u provedbi zakonodavstva u području ovrhe i stečaja te nedovoljno disciplinirano otplaćivanje otežavaju razduživanje privatnog sektora i smanjenje razine loših kredita. Zahvaljujući razboritom smjeru fiskalne politike i aktivnoj politici upravljanja dugom ubrzalo se smanjenje javnog duga. Potreban je nov zamah reformi, posebno kako bi se smanjio javni dug, poboljšala konkurentnost, ubrzalo smanjenje udjela loših kredita i povećao potencijalni rast.

Francuska bilježi neravnoteže. Ranjivosti proizlaze iz visokog javnog duga i slabe dinamike konkurentnosti u kontekstu niskog rasta produktivnosti, koji imaju prekograničan utjecaj. Umjeren rast plaća doprinosi tekućim poboljšanjima troškovne konkurentnosti. S druge strane, slab rast produktivnosti djeluje kao prepreka. Slaba prilagodljivost tržišta rada promjenama uvjeta ponude i potražnje te neki elementi gospodarskog okruženja i dalje negativno utječu na netroškovnu konkurentnost. Udio državnog duga u BDP-u dodatno je

porastao u 2017., ali predviđa se njegova stabilizacija u 2018. i 2019. Prethodno negativni trendovi ublaženi su, gospodarski se uvjeti poboljšavaju i jačaju napori u provedbi reformi. Nedavno najavljene i poduzete mjere politika mogu imati dugoročne pozitivne učinke i na nacionalnoj razini i prekogranično. Ostvaren je napredak u nekoliko područja, uključujući tržišta rada i oporezivanje, ali tek se trebaju provesti najavljene inicijative za poboljšanje gospodarskog okruženja, strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, naknada za nezaposlene i mirovinskih sustava. Potrebno je daljnje djelovanje kako bi se tražiteljima zaposlenja osigurao bolji pristup tržištu rada te pojednostavnio porezni sustav i revizija državnih rashoda radi osiguranja održivosti javnih financija i jačanja potencijala rasta.

Njemačka bilježi neravnoteže. Postojano visok suficit tekućeg računa od prekogranične je važnosti te je odraz smanjene razine ulaganja povezane sa štednjom u privatnom i javnom sektoru. Suficit, uglavnom s trećim zemljama, neznatno se smanjio od 2016. te se očekuje njegovo postupno smanjenje zbog povećanja domaće potražnje u narednim godinama, iako će se tijekom razdoblja prognoze zadržati na rekordno visokoj razini. Premda se rast trenutačno više temelji na domaćoj potražnji, udjeli potrošnje i ulaganja u BDP-u i dalje su slabi unatoč povoljnim cikličkim uvjetima i uvjetima financiranja te potrebama za ulaganjima u infrastrukturu za koje postoji fiskalni prostor. Iako je poduzet niz mjera za jačanje javnih ulaganja, ti napori još nisu rezultirali održivim trendom rasta udjela javnih ulaganja u BDP-u. U provedbi preporuka u drugim područjima ostvaren je ograničen napredak.

Irska bilježi neravnoteže. Slabe su točke visoke razine javnog i privatnog duga i neto vanjskih obveza. Ipak, ostvarena su znatna poboljšanja. Snažan rast produktivnosti zadnjih godina upućuje na poboljšanu konkurentnost i pozitivan saldo tekućeg račun, zbog čega se brzo smanjuju visoke razine neto vanjskih obveza. Snažan gospodarski rast i dalje doprinosi privatnom razduživanju, ali razina privatnog duga još je visoka iako pri ocjeni korporativnog duga treba uzeti u obzir snažan utjecaj aktivnosti multinacionalnih poduzeća te se čini da je dug kućanstava uglavnom u skladu s temeljnim pokazateljima. Predviđa se nastavak smanjenja državnog duga i deficit se približava ravnoteži. Cijene stambenih nekretnina ubrzano rastu, premda s vjerojatno podcijenjene početne razine, što doprinosi jačanju bilanci kućanstava. Banke su dobro dokapitalizirane i njihova se profitabilnost postupno poboljšava. Nastavlja se smanjenje razine loših kredita, iako je ona i dalje visoka. Poduzete su mjere politika za uklanjanje navedenih ranjivosti, no za neke od mjera trebat će vremena da se ostvare očekivani učinci.

Italija bilježi prekomjerne neravnoteže. Visoki državni dug i dugotrajna slaba dinamika produktivnosti upućuju na rizike koji bi u budućnosti, u kontekstu još uvijek visokog udjela loših kredita i visoke nezaposlenosti, mogli imati prekograničan utjecaj. Udio državnog duga trebao bi se stabilizirati, ali zbog pogoršanja strukturnog primarnog salda još uvijek nije na jasnoj silaznoj putanji. Poboljšala se vanjska konkurentnost, ali zbog slabog rasta produktivnosti povezanog sa strukturnim preprekama koje i dalje sprječavaju učinkovitu raspodjelu faktora proizvodnje u gospodarstvu te zbog rasta jediničnih troškova rada i općeg okruženja niske inflacije teško je nadoknaditi velike gubitke konkurentnosti iz proteklih godina. Zahvaljujući, među ostalim, vladinoj potpori kapitalizaciji nekoliko banaka u poteškoćama, smanjeni su tržišni pritisci na bankarski sektor. Razina loših kredita tek se počela smanjivati te i dalje negativno utječe na potrebe banaka za kapitalom, njihovu dobit i politike kreditiranja. Donekle se usporio ritam reformi, ali ostvaren je određeni napredak u provedbi preporuka. U pripremi su neke nove mjere, posebno u području politika rada i socijalnih politika, građanskog pravosuđa i poslovnog okruženja.

Nizozemska bilježi neravnoteže. Visoka razina privatnog duga i velik suficit tekućeg računa izvori su neravnoteža koje imaju prekograničan utjecaj. Visok suficit tekućeg računa, koji je

uglavnom odraz strukturnih značajki gospodarstva i politika koje se odnose na nefinancijske korporacije i koji se djelomično može objasniti pritiscima na razduživanje, u zadnje se vrijeme povećao, ali se predviđa da će se donekle smanjiti. Udio privatnog duga u BDP-u zadnjih se godina tek vrlo postupno smanjivao pod pozitivnim utjecajem gospodarskog rasta. Istodobno ponovno raste nominalni dug kućanstava jer zbog tekućeg oporavka tržišta stambenih nekretnina raste nominalni hipotekarni dug. Nedavno najavljene reforme, primjerice ubrzavanje smanjenja poreznog odbitka za hipotekarne kamate i fiskalni poticaji, trebale bi poduprijeti ukupnu potražnju.

Portugal bilježi neravnoteže. Visoke razine neto vanjskih obveza, privatnog i javnog duga te visok udio loših kredita slabe su točke u kontekstu niskog rasta produktivnosti. Za prilagodbu neto vanjskih obveza potrebno je bonitetno stanje tekućeg računa i održavanje rasta konkurentnosti. Udjeli privatnog duga nastavljaju se smanjivati s početnih visokih razina zahvaljujući ponovnom nominalnom rastu i blago negativnim kreditnim tokovima i predviđa se početak smanjenja udjela državnog duga u BDP-u u kontekstu trajnih potreba za razduživanjem. Intervencijama financijskog sektora doprinijelo se smanjenju rizika za stabilnost, iako su banke i dalje u nepovoljnom položaju zbog niske profitabilnosti i visoke razine loših kredita, koje su se ipak počele smanjivati. Veći rast produktivnosti ključan je za poboljšanje izgleda u pogledu konkurentnosti, razduživanja i potencijalnog rasta. U zadnjih nekoliko godina nezaposlenost se smanjuje stabilnim ritmom. I dalje su prisutni nedostatci u području politika, posebno u pogledu provedbe predloženih mjera za smanjenje udjela loših kredita i poboljšanje poslovnog okruženja. Trebat će se pratiti donošenje i provedba nekoliko planova reformi, uključujući mjere za rješavanje problema segmentacije tržišta rada i fiskalno-strukturne reforme za poboljšanje održivosti javnih financija.

Slovenija ne bilježi neravnoteže. Smanjili su se rizici koji proizlaze iz slabosti bankarskog sektora, korporativne zaduženosti i kratkoročne fiskalne situacije. Državni je dug 2015. dosegnuo svoj vrhunac i otad se smanjuje. Došlo je do znatnog razduživanja u korporativnom sektoru, što je dovelo do slabljenja ulaganja i potencijalnog rasta. Međutim, sad se ubrzava rast ulaganja i zadnjih su se godina znatno oporavili priljevi izravnih stranih ulaganja. Istodobno s restrukturiranjem bankarskog sektora došlo je do brzog pada udjela loših kredita. Poduzete su mjere politike kojima se doprinijelo uklanjanju neravnoteža, ali mjere za poboljšanje održivosti mirovinskih i zdravstvenih sustava te sustava dugotrajne skrbi i dalje su ključni prioritet.

Španjolska bilježi neravnoteže. Visoke razine vanjskog i unutarnjeg duga, i javnog i privatnog, i dalje su slabe točke u kontekstu visoke nezaposlenosti te su imaju prekograničan utjecaj. Ostvaruje se ponovno vanjsko uravnoteženje zahvaljujući suficitu tekućeg računa koji se bilježi od 2013. Međutim, razina neto vanjskih obveza i dalje je visoka te će Španjolska morati bilježiti stalni suficit tekućeg računa tijekom dužeg razdoblja kako bi neto vanjske obveze dosegnule prihvatljive razine. Ostvaruje se napredak i u smanjenju duga privatnog sektora, čemu pridonose i povoljni uvjeti za rast, ali i dalje je potrebno razduživanje. Zdraviji financijski sektor podupire gospodarsku aktivnost i dodatno se smanjio udio loših kredita. Unatoč snažnom rastu nominalnog BDP-a tek se polagano počeo smanjivati udio državnog duga u BDP-u i predviđa se postupno smanjenje deficita. Nastavlja se brzi pad nezaposlenosti, ali je ona i dalje vrlo visoka, a visok stupanj segmentacije tržišta rada sprječava brži rast produktivnosti rada. Napredak u pogledu politika ostvaren je posebno u razdoblju od 2012. do 2015., a u zadnje je vrijeme ostvaren tek ograničeni napredak u provedbi preporuka. I dalje su prisutni izazovi, posebno u pogledu fiskalnog upravljanja, aktivnih politika tržišta rada i poboljšanja inovativnosti i vještina radi jačanja netroškovne konkurentnosti.

Švedska bilježi neravnoteže. Precijenjenost stambenih nekretnina i kontinuirani rast duga kućanstava predstavljaju rizik od neurednog ispravljanja neravnoteža. Već visoki dug kućanstava i dalje raste. Cijene stambenih nekretnina rastu brzo i gotovo neprekinutim ritmom već približno 20 godina. U zadnjem tromjesečju 2017. zabilježen je negativan rast. Ipak, pokazatelji vrijednosti upućuju na još uvijek vrlo visoke cijene stambenih nekretnina u odnosu na temeljne pokazatelje. Iako se čini da su banke adekvatno kapitalizirane, neuredno ispravljanje neravnoteža moglo bi utjecati i na financijski sektor jer su banke sve izloženije hipotekama kućanstava. U tom bi slučaju, zbog sustavnih financijskih međupovezanosti moglo doći do prelijevanja na susjedne zemlje. Nadležna su tijela vrlo svjesna sve većih rizika i posljednjih su godina poduzete mjere za ograničavanje rasta hipotekarnog duga i povećanje gradnje stambenih objekata. Međutim, dosad provedene mjere politika nisu bile dovoljne za rješavanje problema precijenjenosti u sektoru stambenih nekretnina te su i dalje prisutni nedostaci u području politika, posebno u pogledu poreznih poticaja za vlasništvo nad stambenim nekretninama te funkcioniranja stambene ponude i tržišta najma nekretnina.